

Από τα ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΕΙΧΗ και την ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

στις παρυφές της
ΑΝΩ ΠΟΛΗΣ - ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ

4^{ος} ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Ανατολικά τείχη, θέση Νέας Χρυσής πύλης

(οδοί Αγ. Δημητρίου-Ολυμπιάδος) (1)

Η ευθύγραμμη συνέχεια του ανατολικού τείχους, όπως αυτό ανερχόταν από τις πεδινές περιοχές της πόλης, έφτανε στον άξονα της οδού Αγ. Δημητρίου, όπου ανοιγόταν μια από τις κύριες πύλες των ανατολικών τειχών, η Νέα Χρυσή πύλη. Σημαντικά τμήματα της οχύρωσης καταστράφηκαν με τη διάνοιξη των οδών Αγίου Δημητρίου και Ολυμπιάδος, ενώ ελάχιστα έχουν απομείνει μεταξύ των δύο οδών.

Κατοικία Μουσταφά Κεμάλ –Ατατούρκ (Τουρκικό Προξενείο) (2)

Δίπλα στο κτίριο του Τουρκικού Γεν. Προξενείου, υπάρχει κατοικία με τα χαρακτηριστικά της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, η ιστορική σημασία της οποίας έγκειται στο γεγονός ότι σε αυτή γεννήθηκε ο αναμορφωτής του σύγχρονου τουρκικού κράτους Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ (1881-1938). Σήμερα λειτουργεί ως Μουσείο.

Εκκλησία Παναγίας Λαγουδιανής ή Λαοδηγήτριας (3)

Είναι αφιερωμένη στη Θεοτόκο Ζωοδόχο Πηγή. Η εκκλησία ανακαινίστηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, με δαπάνες του εμπόρου Καυταντζόγλου και κατέλαβε τη θέση παλαιότερου καθολικού γυναικείας μονής, που ήταν μετόχι της Μονής Βλατάδων. Η μονή αυτή πρέπει να ιδρύθηκε το 14^ο αιώνα. Η επωνυμία της οφείλεται στον κτήτορά της Λαγουδιάτη, ή Λαγουδάτη. Κατά την τουρκοκρατία ονομαζόταν Τανζαν Manastir (μοναστήρι του λαγού), γιατί η παράδοση αφηγείται ότι ένας λαγός έγινε αιτία να βρεθεί η εικόνα της Παναγίας και του αγιάσματος που υπάρχει έως σήμερα και στο οποίο οφείλεται η αφιέρωση του ναού στη Ζωοδόχο Πηγή. Το αγίασμα βρίσκεται στο παρεκκλήσι που προσκολλάται στη νότια πλευρά του ναού. Ο αρχιτεκτονικός τύπος ανήκει σε αυτόν της τρίκλιτης ξυλόστεγης βασιλικής με γυναικωνίτη, τύπος ιδιαίτερα διαδεδομένος στη Μακεδονία, αλλά και στην πόλη κατά τη μεταβυζαντινή περίοδο.

Βυζαντινή Κιστέρνα (δεξαμενή) (4)

Είναι ένα μεγάλο τετράπλευρο κτίριο, με ισχυρούς τοίχους, επιχρισμένους εσωτερικά με υδραυλικό κονίαμα για την εξασφάλιση της στεγανότητας. Η κιστέρνα καλυπτόταν με οκτώ θόλους, κατεστραμμένους σήμερα, που στη-

ρίζονταν στους τοίχους και σε μια σειρά κίωνων, τοποθετημένων στον κατά μήκος άξονα του κτιρίου. Τα μαρμάρινα μέλη που διακρίνονται ανήκαν σε παλιότερα, παλαιοχριστιανικά κτίρια, ενώ η είσοδος στη δεξαμενή γινόταν από σκάλα, αρχικά στεγασμένη, η οποία ξεκινούσε από τη νότια γωνία. Η τροφοδοσία της γινόταν με κτιστό αγωγό. Η κιστέρνα αυτή μαζί με άλλες που ανασκάφηκαν τις τελευταίες δεκαετίες στην Άνω Πόλη, δίνουν σαφή εικόνα του συστήματος ύδρευσης της πόλης κατά τα βυζαντινά χρόνια.

Εκκλησία Προφήτη Ηλία (5)

Η ταύτιση του επιβλητικού σε μέγεθος παλαιολόγειου ναού παραμένει αινιγματική, διότι η αρχική του ονομασία ξεχάστηκε στα πεντακόσια σχεδόν χρόνια δουλείας. Η αφιέρωσή του στον Προφήτη Ηλία είναι νεότερη και οφείλεται στην παρετυμολογία του τουρκικού ονόματός του Saraylı tzaḡmi. Ο αρχιτεκτονικός τύπος του ναού που αρμόζει σε καθολικό μοναστηριού και η θέση του στην περιοχή, όπου αναζητούνται τα βυζαντινά ανάκτορα, τα οποία κήκαν κατά την εξέγερση των Ζηλωτών το 1342, παρακίνησαν πολλούς ερευνητές να τον ταυτίσουν με τη Νέα Μονή, η οποία ιδρύθηκε μεταξύ των ετών 1360 και 1370 από το μοναχό και συγγραφέα Μακάριο Χούμνο. Η Νέα Μονή ήταν αφιερωμένη στην Παναγία και υπήρξε από τα σημαντικότερα μοναστηριακά ιδρύματα της πόλης στο δεύτερο μισό του 14^{ου} αι. Η ταύτιση αυτή κλονίστηκε από μαρτυρίες τουρκικών πηγών, οι οποίες αναφέρουν τη μετατροπή του ναού σε tzaḡmi λίγο μετά το 1430 από τον Badrali Mustafa Paşa, ενώ αντίθετα η Νέα Μονή ήταν σε λειτουργία τουλάχιστον ως το 1556. Άλλες έρευνες, επί του εικονογραφικού προγράμματος των τοιχογραφιών συμπέραναν ότι ήταν

*Η εκκλησία του Προφήτη Ηλία.
Die Kirche des Propheten Elias.*

αφιερωμένος στο Χριστό και σε συνδυασμό με άλλες παρατηρήσεις πρότειναν την ταύτιση του Προφήτη Ηλία με τη Μονή Ακαπνίου, ενός σπουδαίου μοναστηριού της πόλης, συνδεδεμένου με τη δυναστεία των Παλαιολόγων.

Ο αρχιτεκτονικός τύπος του ναού είναι μοναδικός στη Θεσσαλονίκη. Ανήκει στον τετρακίονιο σταυροειδή εγγεγραμμένο με πλάγιους χορούς, του γνωστού ως αθωνικού ή αγιορείτικου. Το σύστημα τοικοποιίας, με σειρές καλοπελεκημένων λευκών λίθων που εναλλάσσονται με διπλές ή τριπλές στρώσεις πλίνθων, είναι εξαιρετικά σπάνιο στη Μακεδονία, κυριαρχεί δε σε ναούς της Κωνσταντινούπολης. Πλουσιότατος είναι και ο κεραμοπλαστικός διάκοσμος του ναού. Ο τοιχογραφικός διάκοσμος διατηρείται κυρίως στη λιτή και αποσπασματικά στον κυρίως ναό και στα παρεκκλήσια, χρονολογείται δε μεταξύ των ετών 1360-1370 και εντυπωσιάζουν με τον πλούτο τους και τον πρωτόγνωρο ρεαλισμό ορισμένων μορφών και σκηνών. Η σημερινή μορφή του μνημείου οφείλεται στις αναστηλωτικές εργασίες της περιόδου 1956-1961, κατά τις οποίες ανακατασκευάστηκαν το περίστωο, οι τρούλοι του νάρθηκα και τα δυτικά παρεκκλήσια.

Alaca İmaret Camii ή İshak Paşa Camii (τζαμί Αλατζά Ιμαρέτ) (6)

Κτίστηκε σύμφωνα με την επιγραφή πάνω από την είσοδο, από τον İshak Paşa το 1484 και αποτελούσε βακούφιο, το οποίο περιλάμβανε εκτός από το τζαμί, ιμαρέτ (πιτωκοκομείο) και μεντρεσέ (σχολή). Τα έξοδα λειτουργίας του εξασφαλιζόνταν από ενοίκια και φόρους εκτάσεων γης και ιδρυμάτων. Η ονομασία Alaca οφείλεται στην ποικιλόχρωμη όψη του μιναρέ, του οποίου σώζεται σήμερα μόνο η βάση στη νοτιοδυτική γωνία. Σήμε-

Το Αλατζά Ιμαρέτ, σε καρτοποστάλ των αρχών του 20^{ου} αιώνα.

Die Alaca-Imaret-Moschee auf einer Ansichtskarte des frühen 20. Jahrhunderts.

ρα χρησιμοποιείται από την Αντιδημαρχία Πολιτισμού του Δήμου Θεσσαλονίκης για τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Yeni Hamam (λουτρό Αίγλη) (7)

Κτίστηκε από το Hüseyin Kedhuda στο τέλος του 16^{ου} αιώνα. Ήταν διπλό λουτρό, με χωριστούς χώρους για άνδρες και γυναίκες, που υπέστη όμως σημαντικές αλλοιώσεις, εξαιτίας της χρήσης του ως κινηματογράφος (Αίγλη) έως το 1978.

Βασιλική Αγίου Δημητρίου (8)

Κτίστηκε σε χώρο, όπου κατά τα ρωμαϊκά χρόνια υπήρχε ένα συγκρότημα δημοσίων λουτρών. Μέσα σε αυτές τις θέρμες, κατά την παράδοση, την εποχή των διωγμών του Διοκλητιανού φυλακίστηκε, μαρτύρησε και θανατώθηκε ως χριστιανός ο ρωμαίος πολίτης και αξιωματούχος Δημήτριος. Μετά το διάταγμα ανεξιθρησκίας του Μεδιολάνου το 313, διαμορφώθηκε σε τμήμα του λουτρούνα, μικρός, λατρευτικός “οικίσκος” στο χώρο του μαρτυρίου του αγίου, όπου πίστευαν ότι υπήρχε και ο τάφος του. Τον 5^ο αιώνα ο έπαρχος του Ιλλυρικού Λεόντιος έκτισε μεγάλη βασιλική στον ίδιο χώρο, όπου μετέφερε και τον τάφο του αγίου μέσα σε κιβώριο, στο κεντρικό κλίτος. Η βασιλική του 5^{ου} αιώνα κάηκε μετά το σεισμό του 620 και ανακαινίστηκε με επιστοσία του επισκόπου Θεσσαλονίκης και του επάρχου Λέοντος. Η βασιλική του 7^{ου} αιώ-

*Ο Ιερός Ναός του Αγίου Δημητρίου, μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1917.
Die Heilige Kirche Agios Dimitrios nach dem zerstörerischen Brand im Jahre 1917.*

Ψηφιδωτό του Αγίου Δημητρίου με τους κτίτορες του Ναού.
 Mosaik der Kirche Agios Dimitrios, das die Gründer der Kirche darstellt.

να πρέπει να διατήρησε τη μορφή της προηγούμενης βασιλικής, της οποίας άλλωστε μεγάλα τμήματα ενσωμάτωσε.

Σε όλη τη βυζαντινή περίοδο η λατρεία του αγίου και η πίστη των χριστιανών στη θαυματουργή του χάρη ξεπέρασαν τα όρια της πόλης, αλλά και της ίδιας της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Στα Δημήτρια, γιορτές κατά τις οποίες κάθε Οκτώβριο η πόλη τιμούσε τον πολιούχο της, συνέρρεαν προσκυνητές από όλη την Ευρώπη και την Ασία, προσφέροντας τάματα και παίρνοντας κατά την αναχώρησή τους φιαλίδια με μύρο από τον τάφο του αγίου.

Το 1493 οι Τούρκοι μετέτρεψαν το ναό σε τζαμί, το Κασιμιέ Τζαμί, ενώ περιορίσαν τη λατρεία του αγίου σε ένα τμήμα του ρωμαϊκού λουτρώνα, στα βορειοδυτικά. Ο ναός επανήλθε στη χριστιανική λατρεία μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, το 1912. Στη μεγάλη πυρκαγιά του 1917 κάηκε

για δεύτερη φορά στην ιστορία του. Η αναστήλωση – ανακατασκευή του, που διατήρησε και ενσωμάτωσε τα τμήματα εκείνα που διασώθηκαν, ολοκληρώθηκε το 1949.

Η βασιλική του Αγίου Δημητρίου είναι πεντάκλιτη, με τρίκλιτο εγκάρσιο κλίτος, στα ανατολικά, προς το ιερό. Στο βορειοδυτικό άκρο των βορείων κλιτών, είναι ενσωματωμένο τμήμα του ρωμαϊκού λουτρώνα, όπου έχει διαμορφωθεί παρεκκλήσι με το κενοτάφιο του αγίου. Στην ανατολική πλευρά του νότιου περυγίου του εγκάρσιου κλίτους, είναι προσκολλημένο το παρεκκλήσι του Αγίου Ευθυμίου. Στη δυτική όψη του νότιου περυγίου υπάρχει η είσοδος προς την υπόγεια Κρύπτη του ναού.

Στοιχείο που προσδίδει ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα στη βασιλική, είναι ο γλυπτός διάκοσμός της. Στο τριβήλο, στις μακρές πλευρές του κυρίως ναού, στο εγκάρσιο κλίτος, στα παράθυρα και στα υπερώα σώζονται κιονόκρανα με μεγάλη ποικιλία μορφής, τυπολογίας και τεχνικής εξέλιξης. Προέρχονται είτε από παλιότερα ρωμαϊκά και χριστιανικά κτίσματα, είτε από τη βασιλική του 5^{ου} αιώνα και χρησιμοποιήθηκαν πάλι κατά την «ανακαίνιση» του 7^{ου} αιώνα. Στην πολυτελή διακόσμηση του ναού συνέβαλαν επίσης και τα μαρμαροθετήματα στα εσωράχια του τριβήλου και των περυγίων, η αρχική ορθομαρμάρωση και οι πίνακες με opus sectile, από τους οποίους ελάχιστα δείγματα σώζονται σήμερα στους τοίχους πάνω από τις κιονοστοιχίες του κεντρικού κλίτους.

Στο ναό σώζεται ένα μαρμάρινο επιτύμβιο μνημείο, που αντιπροσωπεύει την αναγεννησιακή τέχνη της Βενετίας. Είναι ο τάφος του Λουκά Σπαντιούνη, πλούσιου εμπόρου και προύχοντα της Θεσσαλονίκης, που τάφηκε μέσα στην εκκλησία του πολιούχου λίγο μετά το 1481. Ένα άλλο χαρακτηριστικό του διακόσμου του Αγίου Δημητρίου είναι οι ψηφιδωτοί αναθηματικοί πίνακες, προσφορές απλών πολιτών, ή αξιωματούχων της πόλης. Από την μεγάλη πυρκαγιά του 1917 σώθηκαν εννέα μόνο ψηφιδωτά, που καλύπτουν την περίοδο από τον 5^ο έως τον 9^ο αιώνα. Ελάχιστα επίσης είναι οι τοιχογραφίες των περιόδων 7^{ου} – 8^{ου} αι., ή 11^{ου} αι. και 14^{ου} αι. που σώθηκαν από την πυρκαγιά του 1917.

Το Παρεκκλήσιο του Αγίου Ευθυμίου έχει τη μορφή μικρής τρίκλιτης βασιλικής, με ένα πολύ ενδιαφέροντα σύνολο τοιχογραφιών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν την παλαιολόγεια ζωγραφική των αρχών του 14^{ου} αιώνα στη Θεσσαλονίκη και ακολουθούν το τυπικό εικονογραφικό πρόγραμμα της εποχής.

Η Κρύπτη του ναού, κάτω από τη βασιλική, είναι το ανατολικό τμήμα των ρωμαϊκών λουτρών, όπου κατά την παράδοση φυλακίστηκε και μαρτύρησε με λογισμό ο Δημήτριος. Αποτελείται από έναν ημικυκλικό χώρο που σχηματίζουν τέσσερις πεσοί σε ημικυκλική διάταξη και στοές που τον περιβάλλουν, συμπεριλαμβάνει δε κόγχες και ρωμαϊκή κρήνη. Κατά τη μεταβυζαντινή περίοδο, με την επικράτηση της λατρείας του αγίου ως μυροβλύτη, έγιναν οι αναγκαίες προσαρμογές, ώστε οι πιστοί μπορούσαν να αντλούν το μύρο. Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας η Κρύπτη επικυματώθηκε και αποκαλύφθηκε μετά την πυρκαγιά του 1917, οπότε και αναστηλώθηκε, διαμορφώνοντας μικρό εκθεσιακό χώρο. Μετά από εργασίες συντήρησης το 1985, οργανώθηκε νέα Έκθεση στις στοές που περιβάλλουν τον ιερό χώρο του κρηναίου.

Στη βόρεια πλευρά του ναού, εξωτερικά, υπάρχει εκτεταμένος αρχαιολογικός χώρος, με τα προσκτίσματά του, κυριότερο εκ των οποίων είναι το παρεκκλήσιο του Αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή.

Κτίριο Διοικητηρίου (Κονάκι), σημερινό Υπουργείο Μακεδονίας – Θράκης (ΥΜΑΘ) (9)

Το σημερινό κτίριο άρχισε να κτίζεται το 1891, σε σχέδια του αρχιτέκτονα Vitaliano Poselli και σε θέση λίγο χαμηλότερα από το παλιό Κονάκι, το οποίο καταδαφίστηκε την ίδια χρονιά. Σε αυτό στεγάζονταν διάφορες υπηρεσίες της τουρκικής Διοίκησης (δημοτολόγιο, λογιστήριο, κτηματολόγιο, υποθηκοφυλακείο, ειρηνοδικείο, η μεγάλη αίθουσα του νομαρχιακού συμβουλίου επιπλωμένη με μυθώδη πολυτέλεια, διεύθυνση εξωτερικών υποθέσεων, αστυνομίας και κωροφυλακής, το πρωτοδικείο και εμποροδικείο, το ιεροδικείο). Το 1907 στέγασε την τουρκική Νομική Σχολή, το 1911 κατέλυσε σε αυτό ο σουλτάνος Μωάμεθ Ε΄, όταν επισκέφθηκε τη Θεσσαλονίκη. Το 1954 αποφασίστηκε η επισκευή του και η συγκέντρωση σε αυτό όλων των υπηρεσιών της Γενικής Διοίκησης (Βορείου Ελλάδος, εκείνης της εποχής), ενώ με την ανακαίνιση έγινε και η προσθήκη του τετάρτου ορόφου, που ολοκληρώθηκε το 1955.

Τοιχογραφία του 14^{ου} αιώνα, από το παρεκκλήσιο του Αγίου Ευθυμίου, με θέματα από τη ζωή του Αγίου.
Wandmalerei des 14. Jahrhunderts in der Kapelle Agios Eftymios mit Szenen aus dem Leben des Heiligen.

Von den ÖSTLICHEN MAUERN und der AGIOU DIMITRIOU Straße

bis zum BEGINN der OBERSTADT
an der OLYMPIADOS STRASSE

4. SPAZIERGANG

Östliche Mauern, Stelle des Neuen Goldenen Tors

(Agiou Dimitriou und Olympiados Straßen) (1)

Die geradlinige östliche Mauer stieg von den Niederungen der Stadt zur Achse der Agiou Dimitriou Straße hinauf, wo eines der Haupttore an den östlichen Mauern stand, das Neue Goldene Tor. Bedeutende Teile der Befestigung wurden durch die Anlegung der Straßen Agiou Dimitriou und Olympiados zerstört, während nur ganz wenige Abschnitte zwischen diesen beiden Straßen erhalten sind.

Geburtshaus von Mustafa Kemal-Atatürk (Türkisches Konsulat) (2)

Neben dem Gebäude des türkischen Generalkonsulats befindet sich ein Haus im traditionellen architektonischen Stil, dessen historische Bedeutung darin liegt, dass dort der Gründer des modernen türkischen Staates Mustafa Kemal-Atatürk (1881-1938) geboren wurde. Heute fungiert es als Museum.

Kirche von Panagia Lagoudiani oder Laodigitria (3)

Die der Muttergottes Zoodochos Pigi (Quelle des Lebens) geweihte Kirche wurde im frühen 19. Jahrhundert auf Kosten des Großhändlers Ioannis Kaftantzoglou renoviert und ersetzte ein älteres Katholikon (Hauptkirche) eines Nonnenklosters, das als Nebenkloster des Vlatadon-Klosters betrieben wurde. Dieses Kloster wurde wahrscheinlich im 14. Jahrhundert von einem gewissen Lagoudiatis oder Lagoudatis gegründet, dem es seinen Namen verdankt. In der Zeit der osmanischen Herrschaft hieß es Tavşan Manastir (Kloster des Hasen), weil der Tradition nach ein Hase zur Auffindung der Ikone der Muttergottes und der Weihwasserquelle geführt hatte, die bis heute existiert und an der die Widmung der Kirche (Zoodochos Pigi, Quelle des Lebens) liegt. Die heilige Quelle befindet sich in der Kapelle, die an die südliche Seite der Kirche grenzt. Die Bauform der Kirche ist eine dreischiffige holzüberdachte Basilika mit Gynäkonit, eine weit verbreitete Form in der spätbyzantinischen Zeit sowohl generell in Makedonien als auch in Thessaloniki.

Byzantinische Zisterne (Wassertank) (4)

Es geht um ein großes viereckiges Gebäude mit robusten Wänden, die auf der Innenseite mit Wassermörtel bestrichen sind, um ihre Dichtigkeit sicherzustellen. Die Zisterne war mit acht – heute zerstörten – Kuppeln bedeckt, die durch Wände und eine Säulenreihe entlang der Längsachse des Gebäudes gestützt wurden. Die zu sehenden architektonischen Marmorstücke hatten zu älteren frühchristlichen Gebäuden gehört. Man ging durch ein ursprünglich überdachtes Treppenhaus, das in der südlichen Ecke begann, in die Zisterne hinein. Die Zisterne wurde durch eine gebaute Leitung mit Wasser versorgt. Sowohl diese Zisterne als auch andere, die in den letzten Jahrzehnten in der Oberstadt entdeckt wurden, geben ein klares Bild über das Wasserversorgungssystem der Stadt in der byzantinischen Zeit.

Kirche des Propheten Elias (5)

Die Identität dieser imposanten, paläologischen Kirche bleibt rätselhaft, weil ihr ursprünglicher Name während einer Zeit von fast 500 Jahren fremder Herrschaft in Vergessenheit geraten ist. Ihre Widmung dem Propheten Elias ist jünger und liegt an der falschen Etymologie des türkischen Namens des Denkmals 'Sarayli Moschee'. Ihre Bauform, die der eines klösterlichen Katholikons gleicht, und ihre Lage, wo die Archäologen den byzantinischen Palastkomplex zu finden erwarten – der Palast wurde 1342 während des Aufstands der Zeloten verbrannt – haben viele Forscher dazu geführt, diese Kirche mit dem Neuen Kloster zu identifizieren, das zwischen den Jahren 1360 und 1370 vom Mönch und Schriftsteller Makarios Houmnos gegründet wurde. Das Neue Klos-

*Ο Ιερός Ναός της Λαοδηγήτριας Θεσσαλονίκης.
Die Heilige Kirche Panagia Laodigitria in Thessaloniki.*

ter war der Muttergottes geweiht und eine der bedeutendsten Klostereinrichtungen der Stadt in der zweiten Hälfte des 14. Jahrhunderts. Diese Identifizierung wurde allerdings durch Zeugnisse osmanischer Quellen widerlegt, die die Umwandlung der Kirche in eine Moschee kurz nach 1430 von Badrali Mustafa Paşa erwähnen, wobei das Neue Kloster mindestens bis 1556 in Betrieb war. Aus anderen Recherchen im Bereich des ikonographischen Plans der Wandmalereien geht hervor, dass die Kirche Jesus Christus geweiht war und in Kombination mit anderen Bemerkungen wurde eine Identifizierung der Kirche des Propheten Ilias mit dem Kloster Akapniou vorgeschlagen, eines der bedeutendsten Klöster der Stadt, das mit der paläologischen Dynastie verbunden war. Der architektonische Stil der Kirche ist einzigartig in Thessaloniki. Es handelt sich um eine viersäulige eingeschriebene Kreuzkuppelkirche mit seitlichen Abteilungen, was den Stil des Heiligen Bergs Athos kennzeichnet. Ihr Mauerwerksbau mit Reihen von präzise gemeißelten weißen Steinen, die abwechselnd zu zwei oder drei Schichten von Ziegelsteinen angeordnet sind, kommt zwar äußerst selten in Makedonien vor, herrscht aber in Kirchen in Konstantinopel. Die keramische Verzierung ist sehr üppig. Die Wandmalereien sind fragmentarisch erhalten, besonders im Hauptraum der Kirche und in den Kapellen. Sie stammen aus den Jahren zwischen 1360 und 1370 und beeindruckten durch ihre Pracht und ihren beispiellosen Realismus gewisser Gestalten und Szenen. Die heutige Form des Denkmals ist ein Ergebnis der Restaurierungsarbeiten in der Zeit 1956-1961, während derer das Peristoon, die Kuppeln des Narthex und die westlichen Kapellen rekonstruiert wurden.

*Ο Ιερός Ναός του Αγίου Δημητρίου, κατά τη διάρκεια του εορτασμού του πολιούχου της πόλης.
Die Heilige Kirche Agios Dimitrios während der Feier zu Ehren des Schutzheiligen der Stadt.*

Alaca İmaret Camii oder İshak Paşa Camii (Moschee Alaca İmaret) (6)

Laut einer Stifterinschrift, die über dem Eingang des Gebäudes erhalten ist, wurde die Moschee im Jahre 1484 von Ishak Paşa gegründet und stellte eine Waqf (fromme Stiftung) dar, die die Moschee, ein Imaret (Armenhaus) und eine Medresse (islamische Schule) umfasste. Die Betriebskosten wurden mit Mieten, Grundsteuern und Steuern verschiedener Einrichtungen gedeckt. Der Name Alaca hat mit den mehrfarbigen Wänden des Minarets zu tun, dessen sichtbare Basis in der südwestlichen Ecke erhalten ist. Das stellvertretende Bürgermeisteramt für Kultur benutzt das Gebäude heute für Kulturveranstaltungen.

Yeni Hamam (Bäder Aegle) (7)

Diese Bäder ließ Husrev Kedduda Ende des 16. Jahrhunderts erbauen. Das Gebäude war für Männer und Frauen gedacht, mit separaten Räumen für jedes Geschlecht. Doch unterzog sich das Denkmal aufgrund seiner Nutzung als Kino namens Aegle bis 1978 wesentlichen Veränderungen.

Basilika von Agios Dimitrios (8)

Sie wurde auf den Ruinen eines öffentlichen römischen Thermalkomplexes errichtet. Der Tradition nach wurde während der diokletianischen Verfolgungen der römische Bürger und Offizier des Römischen Heeres Demetrius (Dimitrios) dort gefangen gehalten und starb den christlichen

*Η ημικυκλική δεξαμενή αγιάσματος, στην κρύπτη του Αγίου Δημητρίου.
Das halbkreisförmige Weihwasserbassin in der Krypta der Agios-Dimitrios-Kirche.*

Ψηφιδωτό του 7ου αιώνα, του Αγίου Δημητρίου, με θέμα "αφιέρωση παιδιών στον Άγιο Δημήτριο".

Mosaik des 7. Jahrhunderts in der Kirche Agios Dimitrios mit Thema: 'Danksagung von Kindern an den Heiligen Dimitrios auf Grund eines Gelübdes'.

Märtyrertod. Nach dem Toleranzedikt von Mailand im Jahre 313 wurde eine kleine Kapelle am Ort des Martyriums und, wie geglaubt, des Grabes des Heiligen Dimitrios in den Bädern erbaut. An der gleichen Stelle ließ Leontius, der Präfekt von Illyrikum, im 5. Jahrhundert eine große Basilika errichten und das Grab des Heiligen wurde in einem Ziborium (Altaraufbau) in ihr zentrales Schiff verlagert. Diese Basilika des 5. Jahrhunderts wurde kurz nach einem Erdbeben im Jahre 620 von einem entfachten Feuer verbrannt und unter Aufsicht des Bischofs von Thessaloniki und des Präfekten Leontius wieder aufgebaut. Die Basilika des 7. Jahrhunderts muss wohl auch die Form der vorherigen Basilika erhalten haben, deren große Teile sie sowieso einbezogen hatte.

In der gesamten byzantinischen Zeit haben sich der Kult des Heiligen und der Glaube der Christen an seine wundertätige Kraft weit über die Grenzen der Stadt hinaus und in das gesamte byzantinische Reich ausgebreitet. Das Fest Dimitria, während dessen die Stadt jeden Oktober ihren Schutzpatron ehrte, zog scharenweise Pilger aus ganz Europa und Asien an, die ihre Votivgaben anboten und bei ihrer Abreise Fläschchen mit Myron (Salböl) vom Grab des Heiligen mitnahmen.

1493 haben die Osmanen die Kirche in eine Moschee namens Kasimie Moschee umgewandelt und den Kult des Heiligen in einem kleinen Abschnitt der römischen Bäder im Nordwesten eingeschränkt. Die Kirche wurde den Christen erst nach der Befreiung der Stadt im Jahre 1912 wieder übergeben. 1917 wurde sie ein erneut durch einen Brand zerstört. Die Rekonstruktion und Restaurierung der Kirche, die die erhaltenen Teile behalten und mit einbezogen hatte, wurden im Jahre 1949 vollendet.

Die Basilika von Agios Dimitrios ist fünfschiffig mit einem dreiflügeligen Querschiff am östlichen Ende zum Altarraum. Am nordwestlichen Ende der nördlichen Schiffe ist ein Teil der römischen Bäder integriert, wo eine Kapelle mit dem Kenotaph (Scheingrab) des Heiligen errichtet ist. Auf der östlichen Seite des südlichen Flügels des Querschiffs befindet sich die Kapelle von Agios Eftymios. An der westlichen Wand des südlichen Flügels befindet sich der Eingang zur Krypta.

Die bildhauerische Verzierung der Kirche verleiht ihr einen besonderen Charakter. Im

Tribelon, auf den Längsseiten des Hauptraums der Kirche, im Querschiff, an den Fenstern und in den Emporen sind Kapitelle mit einer breiten Vielfalt an Form, Typologie und technischer Entwicklung erhalten. Sie stammen entweder aus früheren römischen und christlichen Bauten oder aus der Basilika des 5. Jahrhunderts und wurden bei der 'Renovierung' im 7. Jahrhundert erneut genutzt. Die Marmorverkleidung an den Leibungen des Tribelons und der Flügel, die mit Marmor bedeckten Wände und die Tafeln in Opus-Sectile-Technik, von denen ganz wenige Exemplare an den Wänden über den Säulenreihen des Mittelschiffs erhalten sind, haben auch zur opulenten Verzierung der Kirche beigetragen.

Ein Grabdenkmal ist auch erhalten, das die venezianische Renaissance-Kunst repräsentiert. Es geht um das Grab von Lukas Spantounis, einem wohlhabenden Händler und prominenten Bürger, der kurz nach 1481 in der Kirche des Schutzheiligen begraben wurde. Ein anderes dekoratives Kennzeichen der Kirche sind die Mosaik-Votivtafeln, welche Gaben einfacher Bürger oder Offizieller der Stadt darstellen. Nur neun Mosaik-Tabellen aus dem Zeitraum vom 5. bis zum 9. Jahrhundert haben den Stadtbrand des Jahres 1917 überstanden. Wegen dieses Brandes blieben der Kirche auch nur ganz wenige Wandmalereien aus dem 7.-8., 11. und 14. Jahrhundert erhalten.

Die Kapelle von Agios Eftymios ist eine kleine dreischiffige Basilika mit einer interessanten Menge an Wandmalereien, die die paläologische Malerei des frühen 14. Jahrhunderts in Thessaloniki repräsentieren und dem typischen ikonografischen Plan der Zeit folgen.

Die Krypta unter der Basilika stellt den östlichen Teil der römischen Bäder dar, in denen der Tradition nach Dimitrios verhaftet und durch einen Lanzenstich hingerichtet wurde. Sie besteht aus einem halbrunden Raum, den vier Pfeiler in halbkreisförmiger Ordnung mit umgebenden Säulengängen bilden, sowie aus Konchen und einem römischen Brunnen. Als in der postbyzantinischen Zeit die Überzeugung herrschte, dass aus den Reliquien des Heiligen Myron hervorzieg, wurden entsprechende Anpassungen durchgeführt, sodass die Gläubigen Myron entnehmen konnten. In der Zeit der osmanischen Herrschaft wurde die Krypta aufgeschüttet; nach dem Brand 1917 wurde sie freigelegt und restauriert, um einen kleinen Ausstellungsraum zu schaffen. Nach Konservierungsarbeiten im Jahre 1985 wurde eine neue Ausstellung in den Säulengängen, die das heilige Gebiet um den Brunnen umgeben, veranstaltet.

Nördlich der Kirche existiert eine breitflächige Ausgrabungsstätte, die viele verschiedene Nebengebäude mit einschließt, unter denen die Kapelle von Johannes dem Täufer von größter Bedeutung ist.

Diikitirion oder Konaki (Verwaltungsgebäude), heutiges Ministerium für Makedonien und Thrakien (9)

Der Aufbau des heutigen Gebäudes begann 1891 nach den Plänen des Architekten Vitaliano Poselli eine Ebene tiefer als das alte osmanische Verwaltungsgebäude (Konaki), das im gleichen Jahr abgerissen wurde. Viele Abteilungen der türkischen Verwaltung wurden dort beherbergt: das Einwohnermeldeamt, die Buchhaltungsabteilung, die Grundbuch- und Hypothekenregisterämter, das Amtsgericht, die große Halle des Präfekturrats mit äußerst fürstlicher Möblierung, die Direktion für Auswärtige Angelegenheiten, die Polizei und die Gendarmerie, die Land- und Handelsgerichte, das Religionsgericht. 1907 hat das Gebäude die Türkische Juristische Fakultät beherbergt und 1911 wurde Sultan Mehmed V während seines Aufenthalts in Thessaloniki dort untergebracht. 1954 beschloss man, Reparaturarbeiten durchzuführen und alle Abteilungen der Generalverwaltung von Nordgriechenland – wie die Regionen von Makedonien und Thrakien damals übergreifend benannt wurden – dort zu versammeln. Bei der Renovierung entstand auch der Anbau eines vierten Stocks, der 1955 fertig gestellt wurde.

Το Υπουργείο Μακεδονίας – Θράκης σε επίσημη τελετή, σε φωτογραφία εποχής.

Das Ministerium für Makedonien und Thrakien bei einer offiziellen Zeremonie auf einem historischen Foto.

